



ГОЛОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

11/10-75

07.09.2018

Міністру освіти і науки України

ГРИНЕВИЧ Л.М.

Шановна Ліліє Михайлівно!

Надсилаємо адресований Вам депутатський запит народних депутатів України Різаненка П. О. та Солов'я Ю. І., оголошений на засіданні Верховної Ради України 7 вересня 2018 року, для розгляду і надання відповіді авторам запиту і Голові Верховної Ради України у встановлений чинним законодавством 15-денний термін.

Додаток: депутатський запит на 4 арк. у 1 прим.

З повагою

А. ПАРУБІЙ



НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

01008, м. Київ, вул. Грушевського, буд. 5

Вих. № 18/09/05-12916

«05» вересня 2018 року

Прем'єр-міністру України
Гройсману В. Б.

✓ Міністру освіти і науки України
Гриневич Л.М.

ДЕПУТАТСЬКИЙ ЗАПИТ

**Щодо внесення змін
до Постанови Кабінету Міністрів України
від 22 серпня 2018 року №652
«Деякі питання проведення державної атестації
закладів вищої освіти в частині провадження
ними наукової (науково-технічної) діяльності»**

**Шановний Володимире Борисовичу!
Шановна Ліліє Михайлівно!**

Постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року №652 «Деякі питання проведення державної атестації закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності» затверджено порядок проведення державної атестації закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності, який визначає процедуру проведення державної атестації закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності (далі — державна атестація) з метою визначення ефективності такої діяльності за окремими її напрямками за галузями знань та визначення з урахуванням результатів державної атестації інструментів заохочення закладів вищої освіти, які пройшли державну атестацію.

Постанова зобов'язує враховувати результати атестації при плануванні обсягу видатків з державного бюджету для провадження наукової та науково-технічної діяльності закладів вищої освіти, тобто для визначення об'єму базового фінансування у частині науки.

Згідно з п. 8 Порядку, складовими атестаційної оцінки є:

1) показники кадрового складу закладу вищої освіти за науковим напрямом;

- 2) показники фінансування закладу вищої освіти за науковим напрямом (обсяги фінансування на науку за загальним фондом і спеціальним фондом);
- 3) обсяг коштів, спрямованих/залучених закладом вищої освіти на придбання обладнання за науковим напрямом;
- 4) кількість статей закладу вищої освіти за науковим напрямом у наукових виданнях (журналах), які індексуються у наукометричних базах даних “Scopus” та/або “Web of Science”, з використанням як додаткового показника для наукових напрямів значення коефіцієнтів впливовості зазначених журналів;
- 5) кількість наукових видань (журналів), засновником (співзасновником) яких є заклад вищої освіти, за науковим напрямом, які індексуються у наукометричних базах даних “Scopus” та/або “Web of Science”;
- 6) кількість працівників закладу вищої освіти (за основним місцем роботи), які є членами редакційних колегій наукових видань (журналів), які індексуються у наукометричних базах даних “Scopus” та/або “Web of Science”.

На нашу думку, такі вимоги суттєво обмежують коло критеріїв визначення ефективності наукової діяльності, суперечать заявленим цілям атестації та є дискримінаційними по відношенню до закладів вищої освіти, порівняно з науковими установами, порядок атестації яких визначений у Постанові Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 540 “Про затвердження Порядку проведення державної атестації наукових установ” і не містить таких критеріїв, натомість пропонує ширше коло показників ефективності наукової та науково-технічної діяльності. Запропонований порядок атестації закладів вищої освіти не відповідає європейським тенденціям та українським реаліям і національним інтересам, а також може завдати істотної шкоди розвитку науки і культури в Україні та призвести до розквіту корупційних схем у сфері науки. Проілюструємо це твердження такими фактами.

По-перше, для проходження атестації закладами вищої освіти і отримання за її результатами бюджетного фінансування на здійснення наукової (науково-технічної) діяльності науковці будуть змушені друкуватись у виданнях, що включені до баз двох приватних видавництв-монополістів світового видавничого ринку, які у свою чергу керуються не лише критеріями якості наукових публікацій, а й бізнес-інтересами. Досить часто за публікацію потрібно внести відповідну плату, яка становить 500-600 Євро за статтю в десятку сторінок, у той час як в багатьох країнах подібна публікація (до 30 стор.) або безкоштовна, або коштує 30-60 Євро. На тлі доходів наших викладачів і науковців подібний бізнесовий підхід є цинічним знищенням української науки.

Викладачі університетів та співробітники НДІ України вже давно перетворились в один з найбільш прошарків суспільства. Ставка професора або старшого наукового співробітника програє майже вдвічі зарплаті шкільного вчителя. Середня заробітна плата (5-6 тис.грн.) викладача у закладі вищої освіти чи наукового співробітника в науково-дослідній установі у два-три рази менша за заробітну плату вчителя середньої школи. Особливо боляче це вразило сферу молодих учених – вони залишають сферу науки та переходять на роботу до школи, до бізнес-сектора, мігрують за кордон. Держава не може створювати такі нереальні умови, які заохочуватимуть створення корупційних схем в університетах.

Більше того, включення журналу до баз не є свідченням високої якості наукової діяльності, що підтверджує боротьба з недобросовісними журналами (predatory journals) у розвинених країнах.

По-друге, наявність публікацій у журналах, включених до наукометричних баз, не може розглядатися як один із основних показників для проходження атестації закладом вищої освіти в Україні. На думку міжнародної наукової спільноти, наукометричні бази Scopus та Web of Science, хоч є лідером, проте є відображенням і водночас чинником англomовного домінування в науковій сфері. Загрозлива диспропорція виявляється в тому, що із 27 тисяч журналів у базі Web of Science 18 тисяч видаються англійською мовою і лише 9 тисяч — іншими: французькою (3500), німецькою (2700), іспанською (2300), китайською (1400). Отже, дві третини всіх журналів у цій базі англomовні й лише лічені журнали видаються іншими, окрім згаданих п'яти, мовами. І більшість із неанглomовних журналів у базі мають низький ранг. Таким чином, вимога щодо таких публікацій веде до дискримінації і пригнічення національних наукових досліджень, обмежує та знижує вагу національних наукових журналів та ліквідує потребу в україномовних публікаціях та попит на них як такі. Подібні дискусії ведуться у багатьох європейських країнах, жодна держава не ухвалила рішення, яке би дискримінувало національні дослідження та національну мову. Натомість країни інвестують в інтернаціоналізацію наукової діяльності також і шляхом підвищення рівня мовної підготовки науковців та міжнародні стажування, що в Україні, на жаль, лишається сферою індивідуальної відповідальності особи.

Незрозуміло також, за якими критеріями в основу бази було відібрано лише Web of Science та Scopus, а такі бази даних, як JSTOR, Academic Search, Astrophysics Data, System, PubMed, zbMATH, Chemical Abstracts, Agrisa або GeoRef, Google Scholar, Index Copernicus та інші було проігноровано. Чому не відображено вітчизняну базу «Україніка наукова»? Чому повністю проігноровано вітчизняні фахові наукові журнали?

Подібний підхід перешкоджає включенню до системи атестації українських наукових періодичних видань. Але важливіше навіть інше — чітко заявлена дискримінація видань вузів, НДІ, державних установ, громадських організацій, які за складом редколегії та колом авторів є колективами з високою репутацією.

Безумовно, усі ці вимоги разом практично не залишають шансу на включення до наукометричних баз більшості українських наукових журналів, а особливо дискримінаційними є, зважаючи на згадану національність, ставлення до української проблематики. Реальність сьогодні така, що значна частина тематики, пріоритетної для українських гуманітаріїв і важливої для українського суспільства, не належить до пріоритетів згаданих видань. В Україні сьогодні немає гуманітарних видань, що входять до наукометричних баз Scopus та/або Web of Science Core Collection. Отже, статті гуманітарної тематики доведеться публікувати в іноземних фахових виданнях, включених до згаданих наукометричних баз, або за відповідну плату друкуватись в українських виданнях, що входять до Scopus.

Згадані вимоги до публікацій підкреслюють вторинність українських наукових періодичних видань, знижують їх престиж, сприяють відтоку частини наукового потенціалу за кордон, масового звільнення викладачів та неможливості при таких

умовах займатись повноцінно науковою діяльністю. Все це може призвести до занепаду науки в Україні.

По-третє, у запропонованій методології атестації враховано лише один вид наукової публікації – наукова стаття, натомість не враховано їх різноманіття – наукові монографії, підручники, навчальні посібники та інші, що також є важливим для різних галузей знань (і що враховано в порядку оцінювання наукових установ).

Враховуючи вищевикладене, керуючись статтею 15 Закону України «Про статус народного депутата України», статтями 224, 225 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України», просимо:

- переглянути текст Постанови Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року №652 та внести зміни, якими виключити норми, що зобов'язують заклади вищої освіти мати статті у наукових виданнях (журналах), наукові видання (журнали) та працівників закладу вищої освіти (за основним місцем роботи), які є членами редакційних колегій наукових видань (журналів), які індексуються у наукометричних базах даних "Scopus" та/або "Web of Science" для державної атестації закладів освіти, або додати інші наукометричні бази (відповідно до порядку атестації наукових установ), а також включити інші складові атестаційної оцінки (монографії, навчальні посібники та ін.);
- подати проект змін до Постанови до громадського та експертного обговорення;
- розглянути питання щодо підвищення оплати праці викладачів у закладах вищої освіти та наукових співробітників у науково-дослідних установах не нижче рівня вчителя середньої школи.

Про результати розгляду депутатського запиту просимо повідомити у термін, встановлений чинним законодавством України.

З повагою
народні депутати України

Григоренко Л.О. 301
Слободянюк Ю.С. 183